

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Modstandskampen 1940 - 45

1 · Februar 2005

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

LANDSFORENINGEN
ERHVERVSHÆMMEDE
FRA FRIHEDSKAMPEN

HORSERØD
FRØSLEV
DACHAU
HANNOVER-STÖCKEN
NEUENGAMME
SACHSENHAUSEN
STUTTHOF
BUCHENWALD
THERESIENSTADT
RAVENSBRÜCK

Modstand - vist nytter det...

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen

Formand: Alfred Andersen, Bregnevej 7, 5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.

Næstformand: Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14, 4000 Roskilde, tlf. 46 75 77 13.

Sekretær: Kaj Christensen, Bernadotteparken 65, 4000 Roskilde, tlf. 38 19 68 06.

Kasserer: Birthe Fuglsang, Strandbakkevej 28, 8250 Egå, tlf. 86 22 40 46.

Bestyrelse: Børge Juul Jensen, Lillegade 10, 8500 Grenå, tlf. 86 32 08 71.

Modstandskampens Bladudvalg

Formand: Alfred Andersen, Bregnevej 7, 5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.

Udvalg: Kaj Christensen, Birgit K. Fischermann, Dagmar Mørk Jensen, Anni Mørk.

Indlæg dækker ikke nødvendigvis foreningens eller redaktionens synspunkter.
(Eftertryk tilladt mod kildeangivelse)

Kammeraternes Hjælpefond

Selvejende institution, stiftet 1945

Forretningsudvalg:

Formand: Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67, 2770 Kastrup. Tlf. 32 51 50 13

Næstformand: Mogens Dyre, Kærvej 14, 6400 Sønderborg. Tlf. 74 42 86 26

Sekretær: Aase Beck Eigenbroth, John F. Kennedys Plads 4, 9000 Aalborg. Tlf. 98 12 32 31.

Kasserer: Poul Brandt, Engbovej 104, 2610 Rødovre. Tlf. 36 41 33 24.

Giro: 1000 780

Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse. Tlf. 44 48 56 74

Neuengamme Foreningens Rekreatiøns- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67, 2770 Kastrup, tlf. 32 51 50 13.

Midlerne fra salg af frimærker med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen – 4. maj 1985, uddeles til rekreatiønsformål eller -hjælp i særlige trangtilfælde. Beløb kan søges af danske statsborgere, der er – eller vil kunne anerkendes – i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a.

Anmodning om ansøgningskema sendes til ovenstående adresse.

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Dagmar Mørk Jensen
Damms Teglgård 20, 1 th
6200 Aabenraa
Tlf./fax. 74 62 71 14 og
Tlf. 21 68 47 61
Giro 62 0 32 56

REDAKTION

Kaj Christensen
Bernadotteparken 65
4000 Roskilde
Tlf. 38 19 68 06
Ansvarshavende

Birgit Krasnik Fischermann
Gl. Vartov Vej 29, 2 tv
2900 Hellerup
Tlf. 39 62 83 55

TRYK

Fjerritslev Tryk A/S

TIL ABONNENTERNE

Bladet vil udkomme i månederne februar, april, juni, august og november. Stof, der skal med i bladet, skal være inde på redaktionen den 1. i måneden umiddelbart før.

PRIS

200,00 kr.

- enker 175,00 i 2005.

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

1. 2005

*Modstand -
vist nytter det...*

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Organ for ERHVERVSHÆMMEDE
fra FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Dachau-klubben

Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen

Landsforeningen af Gestapofanger fra Besættelsen

Hannover-Stöcken-gruppen

Horserød-Foreningen

Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme

Sachsenhausen-foreningen

Stutthof-foreningen

Theresienstadt-foreningen

Krigssejlerne

Nr. 1

2005

11. årgang

JULEN 2004

Traditionen tro, siden 1949, blev der juleaftensdag afholdt højtidelighed i Mindelunden arrangeret af Minde- og Fredningsfonden og Hjemmeværnsdistrikt Ryvangen.

Gennem sne, sjaap og søle kom de 6-700 deltagere ind i Mindelunden, hvor de blev mødt af store kvasdynger og et sørgeligt syn af de store træer i den smukke gamle allé, der er ved at falde for motorsaven.

Ved gravfeltet var alt dog som vanligt, der var lys og blomster på alle grave.

Studentsangforeningen sang, og tidligere udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen holdt nedenstående tale:

MINDELUNDEN - Juleaften 2004

Juleaften er den aften i året, hvor vi er sammen med dem, der er os nærmest - dem vi holder allermest af. Når vi samles her i Mindelunden juleaften, er det derfor naturligt, at tankerne går til alle dem, der måtte bære et savn dengang, Danmark igen blev frit. For pludselig manglede en far eller mor, en ægtefælle eller kæreste, et barn. De var døde på en brutal måde - og da verden blev bedre og lysere for alle andre, stod nogen tilbage med en sorg og et smerteligt tab, som især trænger sig på en juleaften.

Det er efterhånden mange år siden. Der er vokset nye generationer frem i de over 60 år, der er gået. Mindet kommer med tiden til at fylde mere end savnet.

Monumentet juleaften 2004 i Mindelunden. Foto: Warmi Hansen

Men der er jo stadig nære tråde tilbage til dengang. Der er mennesker med her, som kendte dem, der ligger i gravene, eller er mindet her. Mennesker der mistede et kært familiemedlem eller en god kammerat. Længere siden er det ikke.

Tråden holdes også fast af alle dem, der har familieband til de slægtninge, de aldrig lærte at kende - og af alle os andre, der i taknemmelighed og ærefrygt fornemmer, at de også gjorde sig til en del af vores liv. At vi også har del i dem.

De kvinder og mænd, vi ærer her, døde i kampen for deres lands frihed. Det var en kamp mod ondskab, umenneskelighed, undertrykkelse. De valgte side - sammen med de andre frihedskæmpere, som overlevede. De blev ikke kommanderet ud eller udskrevet til den kamp. Snarere tværtimod. Men de valgte at tage kampen op. De gjorde modstand. De spurgte ikke »hvad skal det nytte?«. De troede på, at det nyttede. De ville ikke bøje nakken under den pas-

sive tilpasning. De ville gøre en forskel. Og det gjorde de - få som de var. Alt, alt for få. Men netop fordi de var så få, blev deres indsats så meget større.

De gav et eksempel videre. Et eksempel der vil have evig gyldighed.

Om lidt skal vi høre Grundtvigs smukke salme »Guds fred med vore døde«. Han skrev den efter slaget ved Isted. Der står, at de »faldt i ungdoms blomster« - men »som blomsterne i enge, hvert år de vokser op«.

Og det er jo, hvad vi ser i dag: Der er kommet nye til, som kæmper den samme kamp - med risiko for at måtte bringe det samme offer som dem, der ligger her i Mindelunden.

I aften må mange danske kvinder og mænd fejre juleaften langt fra deres kære - i Irak, i Afghanistan, på Balkan og andre steder - fordi de er med i kampen

mod ondskab, umenneskelighed og undertrykkelse.

Det er en kamp, som ikke standser ved vores egen landegrænse.

Og der går en tråd fra dem, der ligger her, og dem de kæmpede sammen med - og så til dem, der i dag har valgt at gøre en nødvendig, men farlig indsats for de samme idealer, langt fra hjemmet.

I dag gør de det ikke i trods eller modstand. De gør det med deres lands opbakning og støtte. Og det kan de gøre, fordi vores land har friheden til at gøre, hvad der er rigtigt - og fordi vi har lært, at den frihed skal bruges. Den frihed, der ikke bruges, mister sin kraft.

Alle de landsmænd, der er derude i det fremmede, skal vi også tænke på i aften - med stolthed og med taknemmelighed. For de kæmper også en kamp, som kan blive med livet som indsats. Og det

er den samme kamp som dengang. Kampen for frihed og retfærdighed - kampen mod ondskab, formørkelse og undertrykkelse.

Netop en juleaften skal de også være i vore tanker - ligesom de er nærværende i alle de hjem over hele landet, hvor de er savnede af deres kære: Ægtefæller, børn, kærester, forældre, søskende - alle dem, der sidder hjemme med frygten for, at den nødvendige indsats kan kræve det største offer.

Så lad os denne juleaften sende tanker tilbage - i ærbødighed og taknemmelighed - og lad os sende dem fremad: med stolthed og med håb.

Glædelig Jul.

*Forhenværende udenrigsminister
Uffe Ellemann-Jensen*

Krigens gru og fakta

I sept. var jeg med et rejseselskab i Polen. Hovedformålet var for mit vedkommende at se Auschwitz, og det var en deprimerende oplevelse, som for altid vil stå i erindringen som det mest grusomme i krigens - og menneskehedens - historie.

Efter hjemkomsten har jeg fundet mit billedmateriale fra krigen frem, deriblandt disse billeder fra forskellige henrettelser, standret uden rettergang, - samt en togtransport af frosne lig, og det er antagelig fra Polen.

Jeg skal forklare, hvordan jeg er kommet i besiddelse af disse billeder.

Min svigerfar var fotograf i Ribe - Foto-Lauridsen - han var aldeles ikke tyskvenlig, men måtte jo også betjene de tyske soldater, der kom ind med film til fremkaldning. Det er således en tysk soldat, der er kommet direkte fra Polen med en frisk film i kameraet. Min svigerfar har jo måttet aflevere negativerne til soldaten, men han lavede ekstra billeder, og dem har han så sat op med tegnestifter og affotograferet på glasplader, som jeg også har og har fået disse billeder fremkaldt efter. Og jeg har også et sæt af de originale billeder, bortset fra det med ligtransporten, - det er blevet væk.

Det er åbenbart 3 forskellige henrettelser. På det ene billede ser det ud som en hel forlystelsesforestilling, hvor solda-

terne er kravlet op på hustagene for at kunne se - på det andet billede med plakaten ville det have været interessant, om man kunne have læst skriften - på det tredje er der opstillet galger, hvor 5 patrioter har draget det sidste åndedræt. På det fjerde grusomme billede læses stivfrosne lig i en togvogn.

Det er billeder, der dokumenterer en kynisk grusomhed, og man må tænke: Hvordan har alle disse mennesker, som har begået disse uhyrligheder i lejre rundt omkring, kunnet leve videre efter krigen med dette på samvittigheden? Det er tusinder, - og endnu må der leve mange med disse frygtelige minder kapslet ind som den dybeste hemmelighed i deres indre.

Og gad vide, om soldaten, der har ta-

Vi har kun medtaget to af disse frygtelige billeder. Billederne er originale - de er ikke censureret - som det fremgår af artiklen. Det første viser en togstamme med frosne lig. Det andet en hængning. Begge stammer formentlig fra Polen. Alm. tyske soldaterfotos?!

get disse billeder, med stolthed gemmer disse billeder. Kun han kan svare på, hvor de er fra.

*Rita Lauridsen
Herning*

Sandhed?!

For en tidligere/gammel modstandsmand og kz-fange er det forstemmende at læse og høre og se unge journalister og forskeres kommentarer til, hvad der skete i de fem besættelsesår og i årene lige før og efter. De udtaler sig med en sikkerhed og autoritet, der er imponerende. Eller er den?!

Fra sensommeren og efteråret her i 2004 kan nævnes kommentarerne til Ole Wivels og Knud W. Jensens sympatier for nazismen og for styret i vores sydlige nabo, en sympati, der måske varede helt ind i de første besættelsesår, men som de begge da tog afstand fra. Og en sympati, som de to jo havde tilfælles med store dele af den danske befolkning.

Når jeg nævner den iver, hvormed unge journalister og forskere borer i denne sag og i sandhedens hellige navn vil informere os om den, er det, fordi jeg synes, der er så meget andet, de også kunne bore i og informere om. Nogle sandheder, som mange måske i dag har glemt.

Jeg tænker bl.a. på statsminister Th. Stauning, der i sin tale til den danske befolkning i april 1940 ikke blot talte om »ro - orden og besindighed«, men også om »den opgave at forberede den tilpasning, der venter os som en uafviselig fordring i den kommende tid.«

Og jeg tænker på Staunings efterfølger som statsminister, Vilhelm Buhl, der i sin radiotale 2. sep. 1942 indtrængende advarede mod sabotage og opfordrede befolkningen til at hjælpe i efterforskningen og angive sabotørerne til politiet.

Jeg er klar over, at de to statsministre stod i spidsen for regeringer, der bestod af de fire gamle partier. Men alligevel - de var statsministre - og Buhl blev igen statsminister i Befrielsesregeringen maj 1945.

Det var ikke let for en ung modstandsmand og kz-fange at acceptere. Det store hit i medierne her i efteråret 2004 er næsten blevet stikkerlikvideringerne. På en måde mærkeligt, da besættelsetidens stikkerlikvideringer har været et ømtåleligt spørgsmål lige fra dagen for den første likvidering. Sådan måtte det være, da det drejede sig om at være nødt til at dræbe et menneske uden egentligt forhør og dom. Både for den, der skød, og for den, der gav ordren til at skyde.

Denne interesse for stikkerlikviderin-

ger skyldes bl.a. to bøger om emnet, historikeren Stefan Emkjærs »Stikkerdrab«, og journalist Peter Øvig Knudsens »Efter drabet«. Først og fremmest sidstnævnte, idet dele af denne er blevet filmatiseret og udsendt i tv flere gange.

Filmens titel er »Med ret til at dræbe«. Filmen kaldes en dokumentarfilm, men læg mærke til titlen, der jo direkte kalder på association til en James Bond-film. Og en James Bond-film er nu ikke just en dokumentarfilm, hvad »Ret til at dræbe« heller ikke er. Den omhandler et vigtigt spørgsmål, men er mere spekulation end sandhedssøgning.

Filmen har inspireret nazilederen Johnni Hansen til at drabsanmelde fem tidligere modstandsmænd for drab begået under besættelsen. Og har fået mange seere til at mene, at det nok var rigtigt, når Hartvig Frisch i et radiointerview i august 1945 kaldte stikkerlikvideringerne for MORD.

Det er frustrerende her op mod 60-årsdagen for befrielsen et se en sådan opfattelse brede sig - formidlet af en sandhedssøgende (??) skribent. Mit indlæg er ikke ment som et forsøg på at frikende modstandsbevægelsen. Der blev begået fejl, og der var drab, der ikke blev foretaget af modstandsfolk, men af kriminelle. Dette indlæg er af en mand, der var nær det problem, der skrives om. Min gruppe på fem mand blev stukket. Den ene af de fem begik selvmord ved arrestationen. De to havnede og blev i Frøslev. Vi

var to, der kom 8 måneder i kz-lejre. Den ene døde.

Jeg er forbavset over, at ingen i den debat, der raser i øjeblikket, har nævnt, hvad Martin A. Hansen skriver i den illegale antologi fra 1944 »Der brænder en ild«.

Martin A. Hansen blev bedt om et indlæg om stikkerlikvideringernes nødvendighed. Han sagde ja til opgaven - efter grundig overvejelse - fordi det var svarsforpligtende at give våbenet videre til den, der skulle skyde. Men Martin A. Hansen skriver altså sin artikel: »Dialog om Drab og Ansvar«; men han skriver under en forudsætning!! - at disse nødværgehandlinger (stikkerlikvideringerne) efter krigen ville blive forelagt danske domstole, så de efter en sådan retsakt blev lagt over på hele folkets skuldre.

Her har vi svigtet - både Martin A. Hansen og dem, der skød. Artiklen »Dialog om Drab og Ansvar« slutter med disse linier:

»Glem ikke den Mand, vi giver Ordre til at gøre det, og vend dig ikke fra ham. Han er din egen bevæbnede Haand, og du skal staa sammen med ham, når dette er forbi.«

Poul Kildemoes
Roskilde

Tysklandserstatningerne

De sidste meldinger, der er fremme, går ud på, at 2. rate vil blive udbetalt i første halvdel af 2005, men det skal erkendes, at denne dato efterhånden er blevet forskudt nogle gange. Som det har været fremme i pressen, kniber det nu med penge.

Det kan godt undre, når man betænkter, at de havde samtlige ansøgninger inde i 2003. Så burde det have været ganske enkelt at fordele pengene ligeligt mellem alle berettigede. Skulle nogle af ansøgningerne ikke blive godkendt, var der vel ikke sket andet, end at der var blevet penge i behold.

I sandhedens interesse bør det nævnes, at meget tyder på, at forsinkelserne

ikke skyldes tyskerne, men at IOM var vant til at efterspore forsvundne (displayed persons), men ingen erfaringer havde med KZ-fanger.

Skulle der være nogen, der ikke har betænkt Klaus v. Munchhausen, da de fik 1. rate, og får man 2. rate, kan det nås endnu:

Bank. Reg. Nr.4610
Konto nr. 4610642 403

Der er god brug for dem.

Forhåbentlig bliver alle klar inden 60 års dagen.

Dagmar Mørk Jensen

Ved Anni Mørk.
Sendes til Dagmar Mørk Jensen,
Damms Teglgård 20, 1.th.
6200 Aabenraa
Telefon og fax 74 62 71 14

09. januar

Peter Boelt, 85 år
Rughavej 27
9000 Aalborg

17. januar

Tove Sørensen, 75 år
Lykkegårdsvej 38 A
9210 Aalborg SØ

22. januar

Ellen Rasmussen, 85 år
Trindelvej 78
9990 Skagen

så de rettidige:

05. februar

Marie Jensen, 80 år
Kløvervej 16
9900 Frederikshavn 06. februar

Inga Jensen, 80 år
Astrid Obels Vej 4
9000 Aalborg

08. februar

Erna Willemose Nielsen, 85 år
Vangs Allé 10
9000 Aalborg

11. februar

Else Richter, 85 år
Lille Borgergade 27
9400 Nørresundby

16. februar

Vera Winther, 70 år
Bragesvej 12
7000 Fredericia

20. februar

Rita Henriksen, 80 år
Skippermindesvej 17
9310 Vodskov

25. februar

Svend Aage Hansen, 80 år
Lumbyesvej 6/95
7000 Fredericia

05. marts

Steen Poulsen, 50 år
6. Julivej 110
7000 Fredericia

21. marts

Poul Andreasen, 85 år
Otiumvej 1
9000 Aalborg

Anne Grethe Jensen, 80 år
Østergade 25, Taulov
7000 Fredericia

25. marts

Ellen Rønbjerg, 75 år
Dannersvej 1, 2.th.
6000 Kolding

31. marts

Frank Engbjerg, 85 år
Vesterled 19
9850 Hirtshals

03. april

Knud Christensen, 80 år
(Dachau 141.569)
Fyrbakken 3
9850 Hirtshals

Tillykke

til alle fødselarerne.....

HUSK nu alle at tænke på alle dem, der kan fejre en rund dag i 2005.

Jeg håber, alle er kommet godt ind i det nye år, og at vi må få et fredeligt 2005

*Med venlig hilsen
Anni Mørk*

De sidste Atlant-konvojer

3. del Erik Kragelund

I Europa var der landlov mellem rejserne, og havde man været i land en tid, kom kræfterne tilbage, og man var klar til en tårn mere. Der var dog stor forskel. Vi var i Murmansk i flere måneder, og der var kun en eller to af besætningen, som nåede at kende en kvinde. Der skete der også nogle selvmord.

I Algier og Oran var det anderledes. Så snart skibet var fortøjet, kom amerikanske militærsoldater ombord og satte en liste op på opslagstavlen. Det var en liste over de steder, det var forbudt at gå hen. Så snart soldaterne var væk, var besætningen i fuld gang med at lave en kopi af listen. Det kom til at koste dyrt for nogle. På denne tid fik amerikanske søfolk nogle store bonus. Var man i et område, der blev bombet, fik hver mand \$125, sommetider var der to angreb på en dag, og der blev udbetalt \$125 hver gang. Skibet skulle ikke beskadiges eller rammes,

før denne bonus blev udbetalt. Det kunne blive til mange penge.

Den øverste amerikanske general i området var rasende over, at søfolkene fik disse bonus. Hver bonus var mere, end hans soldater fik om måneden. Resultatet var, at militærpolitiet tævede søfolkene med knipler, hvis de blev fundet på de forbudte steder. Bagefter blev de idømt en bøde på \$125, som skulle betales med det samme. Sømanden blev ført ombord af militærpolitiet og løsladt, når bøden var betalt. Det skete også, at sømænd, der gik fredeligt på gaden, fik en ordentlig gang tæsk af militærpolitiet. Dengang var kommunikation langsom, men da dette blev kendt i USA, mønstrede Joseph Curran, som var formand for et af sømændenes forbund, på et skib og tog til Algier for at bedømme situationen. Da han kom tilbage til USA, blev der skrevet meget om dette i pressen, og

generalen blev forflyttet. Året efter blev denne bonusordning også stoppet.

Jeg havde en lidt anderledes oplevelse i Algier. Jeg tog i land i civilt tøj og så godt efter, at jeg ikke havde et eneste papir på mig, der kunne identificere mig som i amerikansk tjeneste. Jeg havde mit danske pas. Jeg viste det til vagterne, og efter at de havde kikket på det, fik jeg lov at gå. Jeg gik til Casbah, som var absolut forbudt og lærte en ung arabisk pige at kende og blev der om natten. På vejen ud næste morgen blev jeg stoppet af to militærpolitissoldater, det var med »hi you, come here.« Jeg pegede på mig selv og sagde et eller andet. De spurgte mig om noget, og jeg svarede »me no speake english«. Den ene soldat sagde til den anden, »Den idiot kan ikke tale engelsk, og han er fra Danmark, ved du hvor det er?« »Nej, det er vel en slags fransk koloni«, svarede han. Jeg fik mit pas og blev bedt om at skrubbe af. Senere har jeg hørt om andre, der brugte et dansk kørekort på samme måde.

På vejen tilbage til skibet lagde jeg mærke til, at flere militærambulancer

kørte rundt i byen. Det viste sig, at de hver morgen samlede amerikanske soldater op. Nogle var kun sårede, men andre var døde. De var blevet myrdet, fordi de var i det arabiske kvarter. De var blevet dræbt ved, at deres kønsdele var skåret af og stoppet i munden. En type ritualmord, som desværre også foregår i dag, men det må ikke nævnes.

Ideen til mit eventyr i Casbah havde jeg fået af en nordmand. Han var styrmand på et amerikansk Liberty skib, som lå ved siden af os. Han havde allerede gjort det samme. Efter at jeg også havde været der, fortalte han mig lidt mere, som han ikke havde fortalt første gang. Han havde tilbragt natten der med en ung arabisk pige. Om morgenen spurgte hun ham, om nogle af hendes veninder måtte komme og se ham? De kom ind, fniste, og pigen tog hans kønsorgan frem og viste det til sine veninder. De havde aldrig set en mand, som ikke var omskåret. Pigen trak forhuden frem og tilbage medens veninderne fuldstændig hypnotiserede så til.

Lå vi for anker ved en eller anden ø i Stillehavet, blev en af de vigtigste opgaver at finde ud af, hvilke film der var på hvilket skib. USA havde et fantastisk system med at sende film ud til fronterne under krigen. Når der blev lavet nye film, blev kopierne sendt ud til fronterne længe, før de blev vist i de lokale biografier. Et skib ville have to eller tre film og byttede så med et andet skib, og ankom en ny film til et skib, vidste alle ombord på alle skibe det kort tid efter. Så snart solen var gået ned, præjede man et af de små »Higgins« landingsfartøjer, der uafbrudt sejlede mellem skibene, og bad om at blive sejlet over til det skib, man havde valgt.

Det kunne ske, at der pludselig var luftangreb, mens vi sad og så film. Filmen blev stoppet, og de, der ikke skulle betjene luftskyts, kom under dæk. I de fleste tilfælde var det ikke et aktuelt angreb, men kun nogle japanske rekognosceringsmaskiner, der var blevet set. Mens vi ventede på »all clear«, hørte jeg flere bandeord end normalt. De forbandede japanere, alle de ulykker de havde lavet, men at de ville afbryde vores film – det var alligevel det værste.

Vi havde godt med blade og bøger ombord. De blev samlet ind i USA i stor stil og sendt til fronterne. De blev læst igen og igen, og mange var i laser.

I Calcutta var der et effektivt unikt system, hvis man ville i forbindelse med personer af det modsatte køn. Sad man f.eks. på en udendørs café og fik sig en gin and tonic, fortalte man tjeneren om sine ønsker. Kort tid efter kom en heste-

trukket karet og holdt ved fortovet. Den var lukket, og gardinerne trukket til. Den, der var interesseret, steg ind i kareten, og den kørte væk. I kareten var der en indisk pige. Kunne man lide hinanden, kørte kusken en tur i omegnen, mens man lærte hinanden bedre at kende, og derefter blev man sat af, hvor ens kammerater stadig sad.

En dag kom Styrmanden og sagde, at der havde været indbrud i redningsbådene, og udstyr og nødrationer var stjålet. Kaptajnen spurgte agenten, hvad vi skulle gøre? Hvordan kunne vi få nyt udstyr? Agenten så på Kaptajnen og sagde, at dette ville ikke være noget problem. Han bad en af officererne komme med ham, og de gik på et centralt loppemarked, hvor de i løbet af kort tid havde købt alle tyvekosterne tilbage. Det var åbenbart en daglig hændelse. Jeg tror, at der blev købt lidt ekstra.

Vi lagde mærke til nogle mærkelige soldater. De havde korte kakibukser på med en slags safarijakke, og de fleste havde en australsk hat. Det viste sig at være amerikanske flyvere fra hæren. (Det amerikanske flyvevåben eksisterede ikke dengang). De fløj militært materiale fra Indien over bjergene til Kina. Det var ret farligt, og tabene var store. Det var en af grundene til, at de opførte sig ved at drikke sig fulde og lave ballade, når de havde orlov i Calcutta. Først blev de stillet for en militærdomstol på grund af påklædningen, blev smidt ud og sendt hjem. Det var, hvad nogle af dem ønskede, og det hjalp ikke situationen, så for at beholde de næsten uundværlige flyvere, så man gennem fingre m.h.t. deres påklædning og opførsel.

En dag fik vi besked på at se pæne ud, da vi skulle have fint besøg. Det var en engelsk admiral med sin stab, jeg husker at han hed Admiral Holland, og en amerikansk general, også med sin stab. De spiste morgenmad med os, og det var tydeligt, at de ikke var særlig enige. Admiralen sagde, at det var en af de mærkelige amerikanske skikke, at man fik pandekager til morgenmad. Den amerikanske general svarede – ikke særlig høfligt, at det var ikke let at forstå, at der var personer, der ikke kendte forskel på pandekager og amerikanske »Hot Cakes«.

Den benzinlast, vi var kommet med, skulle bruges til de maskiner, der fløj forsyninger fra Indien over bjergene til Kina, hvor man var ved at opbygge en styrke. Ikke alene skulle flyene bruge benzin, men de havde også benzin med som last i tønder. Det var store mængder benzin, der var brug for, og med de eksisterende faciliteter var det umuligt at få

de nødvendige forsyninger frem. Forsyningen skete ved, at store tankskibe hentede lasten i Abadan, men de måtte overføre lasten til en gruppe mindre, gamle tankskibe i Madras på grund af manglende dybde.

Generalen havde bygget en ny flyveplads i Chittagong, som dengang hørte til Indien. Det blev en af verdens største flyvepladser, og der startede et fly med få minutters mellemrum 24 timer i døgnet. I begyndelsen var det DC3 og andre mindre fly. Der var mange af dem, men det var ikke nok. Nu begyndte man at flyve med større 4 motorers fly.

Der var lagt en rørledning fra flyvepladsen ud til søs. Et tankskib fortøjede til nogle bøjer, hejsede ledningen op, forbandt den og begyndte at pumpe. Generalen, som var en oliemand fra Texas, var sikker på, at store tankskibe som os kunne komme frem til Chittagong og losse, og den engelske admiral var lige så sikker på, at det var umuligt. Vi skulle være forsøgskaninen.

Jeg skulle vise nogle af de britiske officerer rundt på skibet, og da de hørte, at jeg var dansk, spurgte de, om jeg ikke ville med over til deres officersklub og få en drink. En af dem mente, at en af deres oberster havde forbindelse til Danmark. Jeg fulgte med og blev præsenteret for deres kommanderende. Det var oberst Thomsen. Hans familie stammede fra Fanø, og han havde været plantagebestyrer i Malaysia i mange år før krigen.

De havde, som englænderne normalt havde, en pragtfuld officersklub med god, billig spiritus. De fortalte mig, at de havde haft så meget ballade med de amerikanske flyvere, at de ikke fik lov at komme mere. Jeg fortalte, at det kunne vi selvfølgelig godt forstå, og det var trist, at den slags ødelagde det for pæne mennesker som besætningen og officererne på vores skib. På amerikanske skibe er spiritus forbudt, og jeg fortalte, at vi havde ikke smagt en god drink i mange måneder, og nu skulle vi snart sejle. Det virkede, og oberst Thomsen gav ordre til, at vi godt måtte komme og bruge deres faciliteter. Jeg spurgte, om de ikke havde en klub for menige, og fik at vide, at vores besætning kunne komme der.

Da jeg kom tilbage til skibet og fortalte dette, blev jeg hyldet som en større helt, og vi tilbragte nogle gode timer på klubben nær Budge Budge.

I amerikanske skibe er spiritus forbudt, og det skal man vænne sig til. I de sidste dage i Stillehavet blev der dog lempet på reglerne. Vi kunne få øl i land nogle enkelte steder, og i officersklubberne var der nu også rigtig spiritus. Ombord fik alle to øl om dagen til en bil-

lig pris, og de, der ikke drak dem, brugte de øl, de fik som byttemiddel eller solgte dem til andre for ret høje priser. Der var et stort sort marked, og en flaske whisky kostede omkring \$100, som var mange penge dengang.

Vi kom frem til Chittagong, efter at vi havde skubbet os gennem mudder en stor del af vejen, og vi fik losset vores benzin. Derefter blev omlosningen i Madras unødvendig.

Da skibet var tomt, fik vi ordrer til at gå til Abadan i Iran (Persien dengang). Abadan havde et af de største raffinaderier i verden, og der var plads til, at mange tankskibe kunne laste på samme tid. Der afgik 5 lastede tankskibe om dagen. Nogle gik til Indien, andre til Australien og syd om, og nogle til Stillehavet.

I Abadan var der landlov, men om sommeren var det et af de varmeste steder i verden, og der var ikke mange, der havde lyst til at gå i land. To besætningsmedlemmer på skibet ved siden af os døde af varmen og blev begravet der. Det viste sig, at der var en ret stor afdeling af en kirkegård, hvor der var begravet mange sømænd, der ikke kunne klare varmen.

Vi lavede et par rejser, og vi fik ordre til at laste i Kuwait næste gang. Vi fandt det på kortet. Der var ingen by, og der var ingen havn. Vi fandt en landevej, der var nogle få kilometer lang og gik lige ud. Her kørte de indfødte frem og tilbage i deres store biler. Her var der ligesom i Chittagong en gummislang nogle mil fra kysten. Vi fortojede til bøjer og hev slangen op fra vandet og satte den fast, og gav via radio ordre til, at de kunne begynde at pumpe. Der blev udskibet lidt fra Ras Tanura i Arabien og lidt fra Bahrein, men det blev ikke til de nødvendige mængder.

Vi var færdige med at laste i Abadan og fik nu ordrer til at tage så meget bunker olie som muligt til eget brug og sætte kurs mod Stillehavet.

Tilbage i Stillehavet

Vi sejlede alene, og det var nu muligt at sejle nord om Australien til Stillehavet. Før måtte vi sejle syd om Australien og det var en kold omgang. Vi skulle til Filippinerne. Før vi ankom, mødte vi andre tankskibe, og en eskorte kom for at eskortere os den sidste del af vejen. I konvojerne i Atlanten var vi vant til måske et dusin destroyers og nogle korvetter. Pludselig dukkede et slagskib og en mini Carrier op sammen med 6 destroyere for at eskortere os den sidste del af vejen.

Allerede i oktober 1944 efter invasionen på Filippinerne havde japanerne brugt kamikaze fly, og de havde voldt

meget stor skade. Det var dem, der nu var mest frygtet, store dele af den japanske flåde var nu sænket.

Vi lavede flere rejser og forsynede skibe, der var med ved Iwo Jima og Okinawa. Vi lå for anker ved øen Samar og fik at vide, at en meget stor kraftig bombe var blevet kastet over Japan. Jeg tror ikke, at ordet atom blev nævnt, for det var der heller ikke nogen, der vidste, hvad var. Et par dage efter blev endnu en bombe smidt, og der gik rygter om, at krigen nu snart var slut. Det troede vi ikke på, og da det først blev meddelt, at krigen var slut, var der stadigvæk ikke nogen, der troede det. Det tog flere dage før det sank ind. Var det mon en fælde? Det troede mange.

Vi var overbeviste om, at japanerne ikke ville overgive sig, men kæmpe til sidste mand. Vi havde set på GUAM, hvordan ikke alene japanske soldater, men kvinder og børn begik selvmord for ikke at falde i vores hænder.

En del skibe fik ordrer om at sejle tilbage til USA eller Hawaii. Hvor skulle vi mon hen?

Dagen før overgivelsen blev underskrevet på slagskibet Missouri, fik vi ordre til at gå til Tokyo Bugten. Vi fik nogle passagerer ombord; en var kommandør Andersen, USN. Kommandør var en rang i den amerikanske marine, der kun blev brugt i krigstid. Han havde én tyk guldstrøbe om armen. Kommandør Andersen var specialist i radiokommunikation og radar, og det var hans opgave så hurtigt som muligt at inspicere japanske installationer, og så han noget, der var interessant, fik han det pakket i en kasse og sendt til USA for nærmere undersøgelse.

Vi ankrede uden for Yokosuka, som var en stor japansk marine base, og der var nogle meget store værksteder. Det første, der blev gjort, var, at alt blev slået i stykker. Selv nogle flotte chalupper, som admiralerne havde brugt, blev smadret. Vi kom i land. De fleste mennesker bar tørklæder for mund og næse pga. smittefare fra de mange døde. De bukkede sig og gik til siden, hvis vi nærmede os dem. Det var ikke behageligt at gå der.

Kommandør Andersen og jeg var blevet gode venner. Efter et par dage kom han og sagde til vores skipper, at han gerne ville låne mig et stykke tid. Vores kaptajn var ikke glad, men han vidste også, at sagde han nej, nyttede det ikke noget. Hvis skibet sejlede, inden vi var færdige, ville Kommandøren sørge for, at jeg blev fløjet til næste havn.

Nu begyndte en oplevelse der var et større eventyr som jeg vil skrive om senere: Sajonara.

Kongeva

Som den sidste forening med relation til danske politifolk og begivenhederne under 2. Verdenskrig lukkede Amalienborg-Klubben den 11. november 2004

Tekst og foto: Frank Bøgh og Povl Rasmussen

Tirsdag 20. april 2004 var en tidlig forårsdag i København, hvor der var indkaldt til den 58. årlige generalforsamling i Amalienborg-Klubben på Bellahøj politistation. Der var kun ét punkt på dagsordenen: Ophør af foreningens virke pr. 11. november 2004.

Selv om der havde været tilløb til lukningen gennem længere tid, var det ty-

På 60-års dagen for kampen om Amalienborg blev der afdækket et stykke mur med skudhuller og opsat en mindeplade. De sidste fire overlevende af de 56 politifolk, der deltog i kampene, overværede afsløringen af mindepladen.

gten takker af

deligvis en svær beslutning at tage for de 14 fremmødte medlemmer, der da heller ikke kunne skjule deres bevægelse.

Amalienborg-Klubben var opstået i kølvandet på de historiske begivenheder under besættelsen, hvor dansk politi overtog vagten af de kongelige slotte fra den 6. oktober 1943 og frem til den 10. juni 1945 - herunder ikke mindst kampen mod det tyske militær omkring Amalienborg den 19. september 1944.

Efter befrielsen overtog Livgarden igen sine vagtopgaver på Amalienborg og Sorgenfri Slot, og tilværelsen normaliseredes. Men for de 250 politifolk, der forrettede den noget specielle tjeneste omkring de kongelige residenser, var det ikke så let at glemme de 20 måneders kongevagt.

Det kammeratskab, der var udviklet, og som i virkeligheden var det fundament, denne særegne politiafdeling byggede på, kunne ikke bare glemmes.

Der blev godt nok afholdt en stor og flot afskedsfest for politifolkene i Odd Fellow Palæet i København, men det var i virkeligheden ikke det, der skulle til. Politifolkene ønskede et samlingspunkt, hvor de, som havde holdt sammen under umulige forhold, fortsat kunne mødes.

Tankerne tog form

Tankerne tog form og manifesterede sig i et møde den 8. maj 1946 i Arbejdernes Forsamlingsbygning i Rømersgade i København (det nuværende Arbejdermuseum), hvor ideen om oprettelsen af en klub for Amalienborg- og Sorgenfri-politifolkene blev drøftet, men desværre uden resultat. En af deltagerne var mødets referent, den unge politibetjent Frank Zorn. På trods af resultatet var han opsat på at få klubben dannet, og det var vel i virkeligheden ham, der kom til at føre tanken om oprettelsen af en forening for Amalienborg- og Sorgenfri-politifolkene ud i livet.

Historie-formidler

Frank Zorns tanker må siges at have været både gode og brugbare, for Amalienborg-Klubben, som foreningen kom til at hedde, blev stiftet den 11. november 1947 i Frederiksberg Selskabslokaler, Allégade 10. På det stiftende møde blev den første bestyrelse udpeget, og kontingentet blev sat til seks kroner pr. halvår.

AMALIENBORG, DEN 11. NOVEMBER 2004

Amalienborg-Klubben
Formand Franz Zorn
Bernadotteparken 24
Himmelev
4000 Roskilde

I anledning af Amalienborg-Klubbens nedlæggelse den 11. november 2004, på 57 års dagen for dens oprettelse, har Hendes Majestæt Dronningen bedt mig takke Amalienborg-Klubben for dens store indsats under besættelsen af Danmark i 1940-1945. Hendes Majestæt udtrykker sin anerkendelse af Klubbens sammenhold mellem medlemmerne gennem alle årene.

Hendes Majestæt Dronningen har bedt mig gentage Dronningens samt tidligere Kong Frederik og Dronning Ingrid's værdsættelse af Amalienborg-Klubbens medlemmers indsats for Danmark og for det danske kongehus på Amalienborg og Sorgenfri i besættelsesårene.

Med venlig hilsen

Ove Ullerup

Foreningens første formand blev initiativtageren Frank Zorn.

Amalienborg-Klubben blev hurtigt anerkendt som del af modstandsbevægelsens organisationer på linie med blandt andre Buchenwaldklubben.

Foreningen har haft en stor betydning, ikke bare som et socialt samlingspunkt for medlemmerne, men specielt også som en formidler af de dele af historien, der omhandler politiet under besættelsen.

Men årene sætter sine meget tydelige spor, og på årsdagen for stiftelsen lukkede Amalienborg-Klubben - symbolsk i de samme lokaler og med samme menu som ved stiftelsen i 1947.

Det bliver nu op til den tidligere forenings enkelte medlemmer at opfylde mottoet »Pro Rege et Patria« (For landets Regent og vort Fædreland).

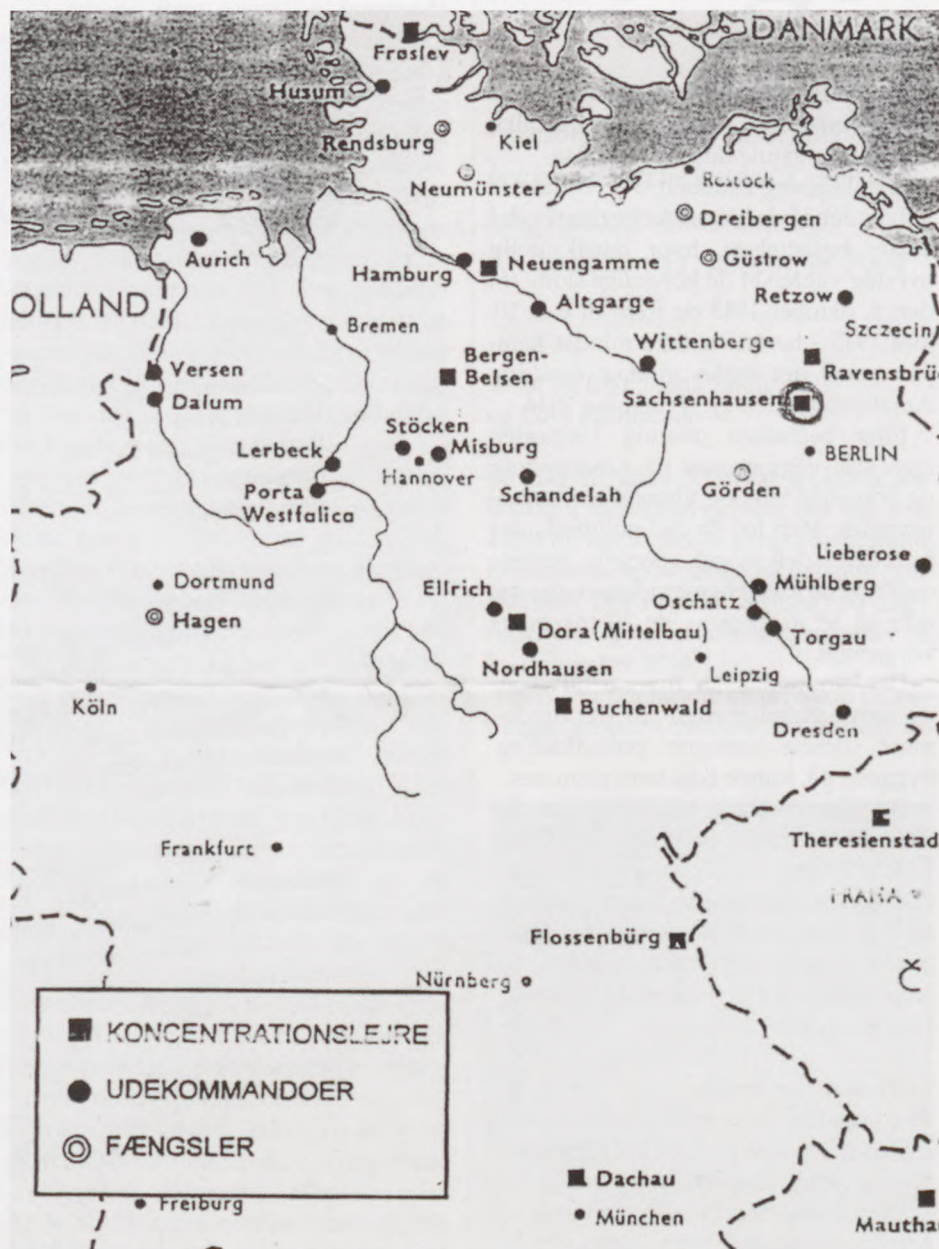
Studietur til Frøslev og Neuengamme

I dagene d. 24. til 26. september var en gruppe ledere og medarbejdere fra Bernadottetgården i Roskilde på studietur til Frøslev og kz-lejren Neuengamme. Det var ikke den første tur af denne art, idet 13 hold tidligere har været på lignende ture, som har haft det formål, at medarbejderne ved selvsyn skulle se de forhold, som de tidligere fanger levede under, og ud fra dette øge den forståelse, som vi forventer fra personalet.

En studietur kræver en forberedelse. En forberedelse, hvor KZ-lejrssystemet gennemgås, og hvor der fortælles om kz-fangens dagligdag. Rejselederen havde udarbejdet en mappe med turens program samt stof om såvel Frøslev, Harreslee, Neuengamme og tragedien i Neustadtbugten. Mappen sluttede med den unge modstandsmand Thorkild Rubys dagbog. Thorkild Ruby døde - kun 19 år gammel - i Neuengamme juleaften 1944.

Freitag d. 24. september kl. 8.00 startede 18 forventningsfulde deltagere ~ heriblandt Mogens Henrik Nielsen og Povl Kildemoes - begge tidligere fanger i Frøslev og Neuengamme - turen, hvis første mål var Frøslevlejren. På vejen gjorde vi ophold i Christiansfeld, hvor vi provianterede til de næste dages frokostborde. Flere aflagde besøg i den populære bagerbutik, hvor der blev indkøbt nogle af de berømte »Christiansfelderhøningkager«. Ankommet til Frøslev samledes vi ved mindestenen for de deporterede, som ikke kom hjem. Her lagde én af turens deltagere en buket og vi sang et enkelt vers af »En lærke letted'«. I Røde Kors-barakken fortalte den nu mere end 85-årige Lise Frøslevlejrens historie på en levende og engageret måde, som berørte alle deltagere dybt, og vi var Lise taknemmelig for, at hun - trods alvorlig sygdom - stillede op for at videregive denne historie til vore deltagere.

I museumsbarakken fortalte Mogens Henrik om sin egen tid som 17-årig fange i lejren. Han boede i barak 14, stue 4 sammen med sin far, mens hans mor boede i kvindebarakken. Der var herefter god tid til at hver især kunne fordybe sig i såvel museet som selve lejren med det store centrale vagttårn. Mogens Henrik og Povl gik med rundt for at kunne svare på spørgsmål - fortælle og forklare. Turen til Frøslev blev sluttet med besøg ved gendarmmuren, rejst til minde om de gendarmere, der døde i tyske lejre og ved Prebens sten. Den unge Preben der

Koncentrationslejre i Tyskland under 2. Verdenskrig.

blev skudt og dræbt af en tysk vagt fra det nærmeste vagttårn, fordi han uforvarende var kommet for tæt på pigtrådshegnet.

Næste stop var mindesmærket i Harreslee, stationen lige syd for grænsen, hvortil fangerne fra Frøslev blev kørt for i kreaturvogne at blive ført videre til Neuengamme og andre kz-lejre. Her blev der ligeledes lagt en buket. Deltagerne havde læst historien om mindesmærket og vidste, hvilken betydning Harreslee havde haft for de deporterede fanger, der skulle sydpå. Turens første dag nærmede sig sin afslutning. Vi havde booket os ind på et hotel i Flensburg, men middagen blev indtaget på

Dittmers Gasthoff. Under og efter middagen gik snakken livligt om alt det, vi havde set og hørt i dagens løb og som optog alle.

Lørdag d. 25. september - tidligt - efter et dejligt morgenmåltid, gik turen sydpå. Dagens mål var KZ-lejren Neuengamme, sydøst for Hamburg. Efter et par timers kørsel holdt vi formiddagskafepause på en rasteplads. Her sørgede én af deltagere for at alle fik rørt sig, idet vi lavede gymnastik til stor morskab for andre gæster på rastepladsen.

Ankommet til Neuengamme fik vi i bussen en kort introduktion om selve lejren - 105.000 gik gennem porten, 55.000 af dem døde - mænd, kvinder og børn,

En af deltagerne lægger en buket ved Muselmanen i Neuengamme. Foto: Emmy Reitoft.

En anden deltager lægger en buket ved mindesmærket for bombardementet af fangeskibene i Neustadtbugten. Foto: Emmy Reitoft.

inden vi gik langs med mindemuren og så mindepladerne med navnene på alle de nationer, der havde haft fanger i lejren. Der blev lagt en buket først ved Danmarksstenen og senere én ved monumentet for Muselmanen. Skulpturen med den nøgne, udhungrede og fornedrede kz-fange.

Besøget på museet gjorde dybe indtryk på gruppens deltagere. Det var som om, at først her blev det synliggjort, som i så høj grad har påvirket flere af vores beboeres liv. Alle deltagerne fik mulighed for at bruge den tid, de havde behov for på museet. Povl og Mogens Henrik var efter en kort introduktion også her tæt omkring gruppen for at kunne besvare spørgsmål og forklare.

Vi havde på forhånd truffet en aftale med medarbejder ved KZ-Gedenkstätte Neuengamme, Michael Grill, om at føre os rundt i lejren. Sammen med ham kørte vi hen til den nyåbnede, men endnu ikke færdigrenoverede indre lejr. Vi fik en grundig forklaring på, hvor de forskellige bygninger havde ligget, og hvilke funktioner de havde haft. Vi så fundamentet af »Sonderbau«, hvor dødsdømte sad i arrest, indtil de skulle hænges i gangen foran cellerne. Det var her en gruppe dødsdømte hollændere blev hængt. De måtte selv udføre den grusomme handling på deres kammerater. Da de ikke nåede at få »arbejdet« færdiggjort hen på eftermiddagen, fik resten ordre på at komme igen dagen efter. Flugt?? Nej, alle mødte op næste morgen, idet resten af barakken ellers ville blive afstraffet kollektivt.

Barakkerne skal ikke genopbygges, men de er markeret med et hønsenet i ca.

40-50 cm/s højde, fyldt op med sten. Den yderste ramme af disse sten er brokker af røde mursten, produceret af fanger på teglværket i Neuengamme. Den inderste del var fyldt op med grå sten, så der var en tydelig forskel at se.

For deltagerne var det en meget interessant oplevelse, der gav et tydeligt billede af selve lejren. For Povl og Mogens Henrik var det et gensyn, der vakte mange minder, minder som vi prøver at forholde os til - men selv om vi gerne vil

det - så er det svært. Michael Grill besidder en meget stor viden om både de historiske fakta og om mange menneskers personlige beretninger fra deres tid som fanger i Neuengamme. Gruppens deltagere var trætte, både fysisk og - ikke mindst - psykisk. Da vi skulle fortsætte besøget i Neuengamme næste dag, kørte vi nu til Bergedorf til vores hotel, hvor vi efter indkvartering indtog dagens middag.

Søndag d. 26. september. Vi tog hul

Povl Kildemoes og Mogens Henrik Nielsen ser på og diskuterer de sten som blev produceret af fangerne på Neuengammes Teglværk. Foto: Emmy Reitoft.

på turens sidste dag. Efter et stort morgenbord gik turen tilbage til Neuengamme, hvor vi atter mødtes med vores guide Michael Grill. Vi fik lov til at se det nyrenoverede Neubau, som nu var administration for hele den stab, der arbejder med Neuengamme som museumsområde. Der var ikke noget, der mindede om 1944-45's Neubau. På 1. sal var der arkiv, der indeholdt mange dokumenter og fotos fra KZ-lejrens tid. Arkivet var ikke færdigt, men vi fik lov til at kikke, og det var svært at få folk med fra dette sted.

Rundvisningen i Neubau sluttede i kælderen - det rum alle fanger kendte og hadede. De nætter, hvor luftalarmen lød, blev alle fangerne gennet ned i dette lavloftede, luftfattige rum, som var fuldstændig uændret i forhold til det som Povl og Mogens Henrik kendte og huskede. Rundturen i Neuengamme sluttede med at besøge Dokumentenhaus, som tidligere rummede museet med Dødebøger og med dette i erindring satte vi kursen mod vores sidste mål, Neustadt.

I Neustadt lagde vi blomster ved mindesmærket for de mange fanger fra KZ-lejrene, der druknede eller brændte ihjel, da englænderne bombede de tre troppetransportskibe i Neustadtbugten, hvor de befandt sig. Englænderne troede, at det var tyske troppetransporter. 7-8000 fanger mistede livet ~ en tragisk ulykke, som gjorde dybt indtryk på deltagere. Studieturen var slut. Tilbage var hjemturen og alle de indtryk, som havde gjort noget ved os alle.

Som turens rejseleder er det mit store ønske, at det, vi så og oplevede i disse dage, vil give større forståelse for de tidligere modstandsfolks og fangers problemer, og at deltagere også kan og vil bruge og videreformidle deres viden i den daglige omgang med beboere og brugere, der tilhører denne gruppe.

Emmy Reitoft

SENTENSER

Se til, at den plads du fylder bliver vel fyldt.

J. Kühnel

Kun den statistik, man selv har forfalsket, kan man stole på.

Tilskrevet Winston Churchill.

Udover den officielle REGERINGSKOMITE der er nedsat i forbindelse med 60 året for DANMARKS befrielse er der også andre »på banen«. Den hedder 4. Maj Komiteen og har lagt et foreløbigt program, som nedenstående.

Fjerde Maj Komiteén

Program for 60-årsdagen for Danmarks befrielsen den 4. maj 2005

Formiddag: Nedlæggelse af kranse og blomster. Fakkelvagt ved kz-mindesmærket ved Helligåndskirken på Strøget. Blomster ved mindesmærket for kommunisterne og de spaniensfrivillige. Blomster i Mindelunden. Mindetavler opsættes i Istedgade.

Program på Rådhuspladsen

(300 stole opstilles, så ældre kan sidde ned)

- 12.00:** Opstilling af telt og montering af Horserød-Stutthof Foreningens udstilling om kz-Stutthof. (Telt og udstilling nedtages, når mødet på Rådhuspladsen slutter 20.45)
- 18.00- 18.15:** Kenneth Thordal og Strandvaskerne
- 18.20 -18.35:** Tale ved Leif Larsen/DMH.
- 19.00 - 19.05:** Poul Henrik Jensen/DJBFA og Horserød-Stutthof Foreningen. Mødeleder.
- 19.05-19.15:** Vigga Bro læser prolog af Erik Stinus.
- 19.15-19.45:** Kim Larsen.
- 19.50 - 20.05:** Tale ved Anton Nielsen/Horserød-Stutthof Foreningen og FIR.
- 20.10 - 20.30:** Benny Holst Trio.
- 20.36 - afgang:** Afspilning af frihedsbudskabet. (Røde Horn og faner stiller op). Derefter afgang med fakkeltog. Hestevogne til gangbesværede.

Program i »Lille Vega«

(Tidligere Folkets Hus på Enghavevej)

- 21.30-21.45:** Ankomst. Rikke eller Nikolaj byder velkommen. Tale ved Patrick Mac Manus/Foreningen Oprør.
- 21.50 - 22.20:** Anne Eltard, Torben Kjær + guitarist synger og spiller Lulu Ziegler.
- 22.35 - 24.00:** Søren Krogh med orkester. Eventuelt Kenneth Thordal og Strandvaskeme fra midnat til ????? (Ikke afgjort endnu).
- Tryksager:** Plakat udført af Per Arnoldi, programmer mv. skal være færdige inden udgangen af marts.
- Annoncering:** I Dagblade, lokalblade, fagblade, Modstandskampen osv.
- Lokal TV og radio.**

Efterlysning

Horserødlejrens Museum fortæller sine gæster om perioden 1940 til 1947, og når jeg har den ære at stå for rundvisningen i museet, møder jeg stadig et par dunkle punkter, som jeg beder om, at personer, som har oplevet perioden, eventuelt vil forklare mig.

29. august 1943 lykkedes det 107 internerede at flygte over hegnet i Store Lejr. Desværre blev 12 af disse internerede arresteret umiddelbart efter, således at 95 internerede blev fri fra det tyske fangenskab.

Smedens søn, Ole Ravn — 13 år i 1943, har fortalt, at der var fremstillet 9 pig-

trådssakse. Disse pigtrådssakse skulle være fordelt i både Lille Lejr og Store Lejr som et led i forberedelserne til en flugt.

Ingen steder blandt de bøger, jeg har læst om flugten, står noget om overklippet hegn og pigtråd. Endvidere var der en stor låge låst med kæde og hængelås lige ved siden af, men igen - der står intet om, at flugten skulle være foregået gennem denne låge. Tværtimod er der omtalt celleborde fra barak 14, madrasser, tæpper, dyner samt færdiggjorte stiger, lavet af sengebunde, således at man fik lavet ligesom en bro.

Ole Ravn har fortalt, at da det var ble-

vet lyst, kørte hans far og han selv ned til hegnet for at rydde flugtreddskaberne væk, og han fortæller, at da de kom derned, var lågen åben, men det kan ligeså godt være tyskerne, som har brugt denne udgang for at komme ud i skoven, så de kunne starte eftersøgningen.

Museet vil blive meget glad, hvis en af de flygtede internerede kunne fortælle mig præcist, hvordan man kom ud i friheden. Blev der brugt de omtalte pigtrådssakse?

Hvor var de danske fængselsbetjente? Hvad med skyderiet?

Hvis læseren af det ovenstående kan huske episoden, vil jeg blive meget glad, hvis man vil kontakte museet.

Det næste store spørgsmål jeg har, drejer sig om en periode på 8 måneder.

12. august 1944 blev alle 744 internerede modstandsfolk i Horserød via »MS Mars« overført til Frøslevlejren.

Da Horserødlejren nu tilsyneladende står tom og ubenyttet hen, er jeg kommet på den tanke, at det virker helt uvirkeligt, at tyskerne ikke har benyttet lejren til noget, og her spørger jeg: Hvad skete der i Horserødlejren i perioden 12. august 1944 til april 1945, hvor vi ved, at tyskerne brugte lejren til lazaret for sårede tyske soldater?

Jeg har prøvet at forhøre mig i Den Tyske Ambassade, men de har blot fortalt mig, at de allerede har givet alle oplysninger til Frihedsmuseet. Her har de intet om de famøse 8 måneder.

Jeg har rygtevis hørt om straffelejre for tyske og polske soldater. På samme måde har jeg også hørt om en gennemgangslæjr for franske og engelske krigsfanger. Intet dokumentarisk er fastlagt.

Hvis en af denne artikels læsere har noget - meget gerne dokumentarisk fast - vil Horserødlejrens Museum meget gerne høre fra vedkommende.

Vi ved alle, at det er modbydeligt at have sorte huller i en historisk sammenhæng, så jeg håber på en henvendelse til museet. Jeg modtager desværre ikke nærværende blad, så derfor bedes man henvende sig enten telefonisk eller pr. brev.

Med venlig hilsen

Torben Ulrich Gulnov
Museumsleder
Tlf. 49 75 21 46

Forskningsprojekt

»Taget af tyskerne«

Det drejer sig om et forskningsprojekt, der udføres af læge, dr.med. Sven Arvid Birkeland, der er seniorforsker ved Rehabiliterings- og forskningscentret for torturofre, København, (RCT).

Projektet hedder:

»Tysk tortur af danske modstandsfolk under Besættelsen med en 60 års opfølgning af de psykiske langtidsfølger gennem tre generationer«

Projektets idé er

(A1) at kortlægge omfanget og arten af torturen, hvilket aldrig er sket før,

(A2) at identificere ofre (og bødler) og deres baggrunde, holdninger, reaktioner på torturen og senere skæbne ved hjælp af arkivstudier i Frihedsfonden, Landsarkivet for Sjælland m.v., i erindringslitteratur og ved interviews.

(B) Det er hensigten at undersøge de psykiske langtidsfølger både hos de modstandsfolk, der blev arresteret og eventuelt tortureret af tyskerne og deres danske håndlangere, og hos deres børn og børnebørn ved hjælp af interviews.

I den forbindelse vil jeg meget gerne modtage henvendelse fra frihedskæmpere, der har været arresteret af tyskerne, eller børn (børnebørn), hvor en eller begge forældre (bedsteforældre) har været arresteret.

Da truslen om tortur lurede ved alle forhør, ønskes også henvendelse, selv om der ikke er viden om direkte tortur. Projektet vil føre til en bog: »Taget af tyskerne«.

Beretningerne fra modstandsfolk og efterkommere vil blive anonymiseret i den udstrækning, det ønskes. Projektbeskrivelse kan rekvireres.

Henvendelse kan ske til:

Sven Arvid Birkeland, Goldschmidtsgade 9 C, 5230 Odense M,
e-mail: S.A.Birkeland@Birkeland.dk

Klip fra aviser og blade

Fyens Stiftstidende 28. november 2004

Ikke flere penge til danske KZ-ofre

ERSTATNING: På grund af pengemangel er Tyskland ved at løbe fra den længe ventede krigs-undskyldning

Af Marianne Harbo,
Berlingske Tidende

60 år er lang tid at vente på en undskyldning for at være blevet holdt til fange under umenneskelige forhold, tvunget til hårdt arbejde fra morgen til aften og i mange tilfælde få spoleret sin livsduelighed.

Men når undskyldningen så trækker endnu mere ud for til sidst at blive beskåret til uken-delighed, er det næsten ikke til at bære - og det er den situation, som enker og efterkommere efter de tidligere slavearbejdere nu oplever.

Bag i køen

Eftersom pengene i den tyske milliardfond, der endelig skulle følge med den officielle tyske undskyldning for nazitidens menneskelige ødelæggelser, er ved at slippe op midt i udbetalingerne, er enker og efterkommerne blevet sat om bag i køen med besked om, at der nok ikke bliver råd til at give det lovede beløb.

- Det er uheldigt. Vi havde regnet med 75.000 ansøgere og har fået over 90.000, og vi har ikke kunnet skrabe flere penge sammen,« siger Marie Agnes Heine, der er informationschef hos IOM (Internationale Organisation für Migration) i Genève - den af de syv organisationer, der varetager de danske erstatningssager.

- Jamen, det kan man da ikke. Det er moralsk forkasteligt, siger historiker Joachim

Lund, der i de seneste 10 år har forsket i besættelsestiden, det nazistiske Tyskland og problematikken med slave- og tvangsarbejdere.

- Der er kun en ting at gøre - at finde flere penge. Når man har stillet folk de beløb i udsigt, skal man betale. Det er jo ødelagte liv, vi taler om, siger Joachim Lund og tilføjer, at det må kunne lade sig gøre for Tyskland at holde ord - især i betragtning af, at erstatningsbeløbene ikke er særlig store.

- Jeg forstår slet ikke den tyske regering - dette vil skade Tysklands renommé, siger han.

Ved etableringen af den tyske fond »Erindring, ansvar og fremtid« i august 2000 bidrog den tyske stat og tysk industri tilsammen med 10,2 mia. D-mark (40 mia. kr.), hvoraf omkring 30 mia. var øremærket til de tidligere slave- og tvangsarbejdere eller deres efterkommere. En tidligere slavearbejder kunne således se frem til at modtage 56.000 kr.

Fra dansk side har IOM modtaget 973 ansøgninger, hvoraf de 780 er blevet anerkendt og resten afvist. En del af de overlevende slavearbejdere har nået at få deres første rate på 75 pct. af erstatningen, men hvis de når at dø inden udbetalingen af anden rate til næste år, går den tabt. Og for slavearbejdernes enker og børn står det nu klart, at de ikke får det lovede beløb, men risikerer at ende med den

mindstesats, som er lovmæssigt bestemt, nemlig 4.000 kr. - eller syv pct. af det lovede beløb.

Vrede og sorg

Den beslutning har vakt vrede og sorg hjemme hos 80-årige Dagmar Mørk Jensen i Aabenraa. Igennem mange år har hun og hendes mand, Villy Mørk Jensen, kæmpet for at få en undskyldning for de 20 måneder, han sad fanget i Brandenburg Tughus og blev tvunget til hårdt arbejde for

Bosch-koncernen.

Han nåede at dø uden at få den fred, som en officiel tysk undskyldning ville betyde, men Dagmar Mørk Jensen måtte love ham at følge sagen til dørs.

- Vi var egentlig ligeglade med pengene, da vi søgte. Men når sagsbehandlingen trækker ud i årevis, og beløbene svinder ind på den måde, virker undskyldningen ikke særlig overbevisende, siger hun.

Da de allierede tropper i vinteren 1945 rykkede ind i Tyskland fra begge sider, mødte der dem det ene rystende syn efter det andet efterhånden som de befriede arbejdslejrene. Ofrene fra hele Europa har længe ventet på en anerkendelse og undskyldning fra Tyskland - og det ser ud til, at de nu skal vente endnu længere.

Klip fra aviser og blade

Uden frihedskæmperne var der intet at fejre

Kun 1,1 pct. af befolkningen deltog i frihedskampen. Vi bør være dem endeløst og næsegrus taknemmelige. De handlede, mens politikerne »tabte sutten«. Det er farligt at omgås mennesker, der ikke forstår, hvornår der skal handles, skriver racerkøreren Thorkild Thyrring, bosiddende i England.

Af Thorkild Thyrring, racerkører

Når vi fejrer befrielsen, skal sandheden om det officielle Danmarks holdning omkring besættelsen 9. april også frem. Den er af jurister betegnet som grænsende til landsforræderi. Det danske folk blev ladet i stikken, skønt den socialdemokratiske regering var velinformeret om, hvad der stod for døren. De danske soldater ydede en fantastisk indsats på besættelsesmorgen uden opbakning fra deres bagland.

Også de blev ladet i stikken.

Faktisk gik der flere år, inden de allierede lod sig overbevise om, at Danmark var på deres side. Danskere, der opholdt sig i England under krigen, blev holdt under opsyn, fordi man ikke vidste, hvad deres lands holdning var.

Imod alle odds og love og med det officielle Danmark imod sig - foruden tyskerne - kom modstandskampen i gang.

Ingen kunne de stole på ud over deres egen vilje til at yde modstand. Men de var uhyggeligt få. Ifølge statistikken kun 1,1 pct. Jeg

gentager 1,1 pct. af den danske befolkning deltog i frihedskampen. I de allerførste år langt under dette tal.

Det er disse få, der over for omverdenen gjorde, at vi ikke bagefter stod uden ære og stolthed som nation. Ikke politikere i regeringen, som var marionetter for tyskerne, og som ikke undså sig for at gå tilbage til magten som den naturligste ting af verden.

Disse folk af den rette støbning, som uden ro i deres liv i fem år, jaget som vildt fra alle sider, som satte deres evner og liv på spil i frihedskampen - og hvis tilværelse aldrig blev normal efter krigen - det er dem, der skal fejres 5. maj.

Det er deres dag og deres ære alene, at der overhovedet er noget at fejre. Den danske befolkning bør være dem endeløst og næsegrus taknemmelige for deres indsats og aldrig, aldrig glemme, hvad de udrettede - både faktisk og moralsk.

Man må håbe, at politi-

kerne gennem generationer aldrig må glemme deres ansvar over for befolkningen, når der er fare på færde. Håbe, at de ikke »taber sutten«, når der skal handles. Det er ikke altid ufarligt at være menneske, men det er farligt at omgås mennesker, der ikke forstår, hvornår der skal handles. Der er visse ting i tilværelsen, som bør være vigtige nok til at risikere meget. Det gjorde den lille gruppe elite af mennesker i det danske land 1940 til 1945.

Jeg bøjer mig i respekt og ærbødighed.

Det er farligt at omgås mennesker, der ikke forstår, hvornår der skal handles,« siger Thorkild Thyrring.

Det er kort, men klart.

BØGER

Peter-Gruppen

Tysk terror i Danmark

Af: Frank Bøgh

288 sider, rigt illustreret

Pris: kr. 299,-

Forlag: Dokumentas

En stor del af bogens »dokumentation« er samtaler med politifolk, der levede og var i tjeneste under og lige efter besættelsen. Andet er blevet oplyst fra de arkiver - både danske og tyske - der var til rådighed for forfatteren.

Forfatteren skriver. »Bogen har aldrig været tænkt som et videnskabeligt værk«; hvilket også ville have ødelagt en del af den oplysning, der gør bogen læseværdig - uden at være spændende.

Noget bør fremhæves af Petergruppens medlemmers biografi og psykologens, men sandelig også skolelærerens karakteristik. Som en prototype på en af Petergruppens medlemmer vil anmelderen vise en del af Aage Thomas MariEGAARD, om hvem følgende er skrevet i bogen: Født d. 22. oktober 1922 i Vestre Møllerup, Jerslev sogn. Han havde 2 brødre og i 1931 flyttede familien til Tømmerby, en landsby der ligger få km. vest for Brønderslev. I Tømmerby havde - mere end andre steder - den nationalistiske idé fået mange meningsfæller, og altså også familien MariEGAARD, købmanden var DNSAP og hans søn virkede som ideologisk lederfigur.

I april 41 meldte MariEGAARD og hans fætter sig til et nazistisk sportskursus i Hamburg. Her blev de så politisk påvirkede, at de i juli meldte sig til Frikorps Danmark.

De blev begge sendt til Rusland, hvor MariEGAARD blev såret et par gange. Per blev dræbt i 43 i Kroatien, jo de kom noget rundt.

Thomas MariEGAARD blev karakteriseret i Løkken Folkeblad af sin lærer som: »Han var en flink dreng, almindelig godt begavet og af en pæn og nobel karakter«. Samme lærer havde en noget anden udlægning senere.

Den 8. juni 46 fremsendte overlæge i psykiatri, Max Schmidt, en mentaler-

klæring på Thomas MariEGAARD med følgende konklusion. Uddrag: »Observanden er ikke fundet sindssyg eller åndssvag, men normalt, og ikke dårligt, begavet. Af karakter viste observanden ikke noget tydeligt særpræg, men må anses oprindeligt at have været ret gennemsnitligt udrustet og ikke uden visse gode almindelige karakteregenskaber.

Følelsesmæssigt var observanden vel noget følelseskold og gennem fronttjeneste forsimplet, afstumpet og forrået. Observanden findes strafegnet.

7 af Petergruppens danske medlemmer blev efter dommen henrettet den 9. maj 1947.

De tyske medlemmer af Petergruppen ca. 26, de fleste der blev dømt i Danmark blev udvist i 50-53.

Ingen blev dødsdømt selv om gruppen dræbte 90, 21 drabsforsøg, 155 sabotageaktioner, 7 togattentater. Døm selv.

Arbejdet med bogen har været stort, det er påskønnelsesværdigt, men det bærer præg af rapportering.

Kaj Christensen

Da politiet blev taget.

Interneringen af 2000 danske politifolk.

Af Frode Bøgh og Palle Bruus Jensen

192 sider delvis illustreret.

Pris: kr. 199,-

Forlag: Dokumentas

Den 19. september glemmes ikke af politifolk, der var ansat i politiet - det glemmes heller ikke af den øvrige befolkning, der levede under besættelsen.

Operation MÖVE var den øvelse, der blev indledningen til det, vi kalder den politiløse tid; - den varede indtil 13. maj 1945, hvor politiet igen blev samlet.

Et citat: »59 politifolk havde mistet livet, 150 blev afskediget fordi de havde været mere end almindeligt passive i forhold til modstandsbevægelsen, mens deres kollegaer var i KZ-lejr.

Det samme blev 183 politifolk, som havde valgt at gå aktivt i tysk tjeneste. Tre af landets politimestre blev afskediget, to andre blev forflyttet og én tog livet af sig.

Selv om operation MÖVE var udtænkt og godkendt af Pancke og Von Hanneken, virker den ikke velorganiseret Bornholm havde man helt glemt, og at det var politiet, der havde ansvaret på Amalienborg, var også blevet glemt, hvorfor der her var angreb med en halv snes døde. Aktionen var iværksat på grund af, at von Hanneken på luftfoto taget af tyske fly over havnebyen Hull, mente at kunne

se en invasionsflåde som skulle sendes mod Danmark, at politistyrken der var veltrænet og siden besættelsen var udvidet - ordenspolitiet - fra 2800 til 7.755 mand i 1943.

For mange, for trænede, kunne være en styrke tyskerne måtte regne med ville vende våbnet den anden vej - mod tyskerne. Tyskerne havde - i lighed med andre lande - også deres agenter indenfor det danske korps. Her er nævnt 2 som blev afsløret inden besættelsen, men som opført var der flere, men forfatterne påviser at % var nogenlunde ens i korps og blandt alm. befolkning.

Bogen er inddelt i kapitler fra de enkelte byer, hvordan MÖVE blev gennemført, hvorfor og hvordan nogle af politifolkene kom til Buchenwald, andre til Frøslev og andre igen blev løsladt.

Organisatorisk var 19. september ikke den store succes.

Bogen indeholder mange gode oplysninger, men da den er skrevet - for størstedelen - af fortalte oplysninger og dagbogsoplysninger, mangler den enkelte steder autenticitet.

Alligevel læseværdig.

Kaj Christensen

Besættelsen

Dag for dag

Af Esben Mønsted Kjær (red.)

280 sider, indb. Pris: kr. 299,-

forlag: Aschehoug

Allerede i forordet undskyldes, at ikke alt om besættelsen er med, eks. Jernbanesabotagen på Fyn er ikke nævnt, at flere aspekter fra besættelsen endnu ikke er undersøgt. Hvorfor hedder bogen så: Besættelsen dag for dag? Hvad med ordet fragmenter? Endelig har man medtaget nogle år før besættelsen 1933-1935-1936-1937-1939 og 1940. Det var bestemt en god ide for at sætte besættelsen i relief. Side 13 er vel den største fejl: Citat:

»Masnedøfortet indtages i verdenshistoriens første faldskærmsjæger operation.«

Har red. glemt den sovjetiske i Finland? Det famøse forsøg - fra dansk side - at få en møntunion med Tyskland mangler heller ikke, som Danmarks udmeldelse af Folkeforbundet heller ikke forbigås. Godt! De forskellige »genrejserkredse« er også med.

Alle disse antidemokratiske hvoraf den ledende Højgårdkredsen, vel var nærmest magten, den fik den dog aldrig. Kaufmanns egensindighed i forhold til USA er godt gengivet på få linier, ligesom andre danske repræsentationer i an-

dre dele af verden mod enkelte dårlige undtagelser.

Den famøse Antikominternpagt og spec. studenternes demonstration mod den omtales også.

Skismaet mellem SOE-sabotage og de danske efterretningsofficerer er også berørt. Lidt om Østrumsudvalget er også med.

Rottbølls død omtales mere som et uheld og ikke - hvad der tidligere fortælles - et bevidst skuddrama.

Alle andre steder end Aalborg er det modstandsmænd, eller sabotører der udretter sabotage, i Aalborg er det gerningsmænd. Hvorfor denne differentiering?

Afsnittet om Horserødlejren er - igen - upræcis. Hvor omtales aftalen om løsladelse - eller rettere fangernes tilladelse til at flygte, hvis tyskerne overtager lejren?

Jødeaktionen virker nogenlunde godt beskrevet såvel set fra dansk side som tysk side.

Den skæve våbenfordeling omtales også - dog ikke som skæve fordelinger, men mere som at undgå at modstandsbevægelsen får del i disse våben - jo den tids politikere var samarbidspolitikere!

31. maj -44 bestemmer Island sig for løsrivelse af Danmark og indfører republik.

1 juni: »Går tidligt hjem - strejker.« 80.000 - over halvdelen af arbejdsstyrken - går hjem kl. 12.00. De skal passe kolonihaverne!

Generalstrejke udbryder. Endelig folkestrejke. I mange byer udbryder strejke - ikke blot blandt arbejderne men sandelig også forretningsdrivende kontorer o.s.v.

Likvideringen af Løjtnant Skov er rimelig godt beskrevet.

Generelt er likvideringer og mordet på modstandsfolk rimelig godt beskrevet, men hvorfor - særlig i 41-42 og 43 - er som påpeget tidligere - modstandsfolkene i Aalborg omtalt som gerningsmænd, medens de alle de andre steder omtales enten som sabotører, lokale sabotører eller modstandsmænd.

At København omtales mest er vel naturligt, men at der var kapløb mellem de britiske styrker og de sovjetiske om at nå Danmark først, begrundes med notitsen d. 25. april 45 om Marskal Rokossovsky er for billigt.

At danske læger beskyldes for tyske flygtninges død. Ah ja. Bogen er og bliver et fragment.

Kaj Christensen

Mellem bomber og torpedoer

I konvoj på Atlanten

Kaptajn Martin Bantz' erindringer fra 40-45.

Redigeret og udgivet af Kåre Lauring.

196 sider, illustreret. Pris kr. 199,-

Forlag: Gyldendal.

Den fornøjelse, man har af at læse en »krigssejlerbog«, er både stor og gripende. Stor på den måde, at du får et billede af Verdenskrig II. Set både fra sømandens side og med allieredes øjne, men i denne bog dog først og fremmest fra førerens - kaptajnens side - på godt og ondt. Såvel officererne, både maskine som dæk, men ikke mindst matroser og fyrbødere. De sidste ikke just Bantz' kop te. Den danske pool - nærmest arbejdsformidling - dog langt mere, blev oprettet i Newcastle straks efter Danmarks besættelse, der blev også oprettet søofficersorganisation, så Newcastle var »Krigssejlernes andet hjem«.

Vi får også kort fortalt, at den danske handelsflåde fra krigsudbruddet i 39 til besættelsen 9. april 1940, mistede 29 skibe, og ca. 400 danske søfolk mistede livet. Hvem var de første frihedskæmpere? De danske søfolk i allieret område blev i dagene efter 9. april tvunget til at tage en meget stor beslutning. Ville de kæmpe for de allierede? Eller ville de ikke? Mange meldte sig. Nogle få ivrige, de fleste med nogen tøven, i nogle tilfælde modstræbende eller efter nogen tids betænkning, men de meldte sig.

Men omkring 10% sagde nej og gik i interneringslejr. De danske søfolks indsats er dermed det største bidrag, Danmark i perioden 1940-45 gav til den allierede sejr. Det var et bidrag, der blev ydet fra første dag efter Danmarks besættelse, flere år før resten af befolkningen var vågnet op til modstand. Det blev, for en stor dels vedkommende, ydet af en gruppe mennesker, der socialt og økonomisk ikke havde den største grund til at takke fædrelandet. Man skal have levet den gang - som ung - for aldrig at glemme den diskriminering almindelige sømænd var ude for.

Bogen fortæller på ypperlig vis om de mange kedelige episoder, men sandelig også sjove og hyggelige episoder, Bantz var ude for.

Op ad Gambia floden til en havn, der stort set ikke var der, og som skibets besætning måtte reparere inden lastning.

Efter episoden i redningsbåden, hvor diskussionen var, hvilken tid torpedoen ramte skibet.

Før eller efter midnat. Hyren udløb den dag, skibet blev torpederet! Barsk - ja - men sådan var tiden.

En episode mod drukne fyrbødere er

også værd at opholde sig ved - ja, at filosofere over - måske er englændernes opførsel en af de afgørende grunde til, at de var vinderen.

Mange episoder, sjove episoder, består denne bog af.

Givende er bogen også på den måde, at du får ting i dit sind, placeret meget anderledes, måske på en bedre plads.

En del eftertænkninger og gentagelser undgås ikke, men alligevel helt igennem en bog som både Bantz og Lauring gennem Gyldendal skal have tak for.

Spændende!

Kaj Christensen

Frode Jakobsen

En biografi

Af Svend Ove Gade

592 sider illustreret, indbundet

Pris: kr. 395,-

Forlag: Gyldendal

Svend Ove Gade har påtaget sig en »stor mundfuld«. At beskrive Frode Jakobsen som menneske og Frihedsrådets »overgeneral«. En biografi, ja! Det er gjort i et jævnt sprog, let forståeligt og helt uden fremmedord. Det er en fornøjelse at læse, men sikkert er det at »systemets« mænd og kvinder, som vi kender dem fra Besættelsestiden nok ser anderledes på det.

Sagt af Christmas Møller til Frode Jakobsen første gang, de mødtes efter frielsen: »Det her tilgiver de os aldrig«, i Frodes egen fortolkning: »De« var Rigsdagens politikere. »Det her« var modstandskampen (side 208).

Hvem skulle tro, at en røgterdreng fra Mors skulle lede den danske modstandsbevægelse mod nazisterne. Datidens politikere troede og mente det ikke. Kunne han mon rent moralsk kravle op mod systemets mænd, politikere, domstolene, officererne og andre »embedsværker« mente det ikke. Frode Jakobsen var et højt moralsk menneske, alligevel kunne han som Frihedsrådets leder indgå kompromis'er når nødvendigt, og det var det. I højre side Dansk Samling, i venstre kommunisterne. Begge partier og med nedkastningschefen Tolstrup ville man lave et modstandsbevægelsens efterkrigsprogram. Men her stod Frode Jakobsen fast. Modstandsbevægelsen skulle bekæmpe tyskerne, og efter besættelsens ophør skulle modstandsbevægelsen og politikerne forme det »nye« Danmark.

Venner blev han ikke med de andre af Frihedsrådets medlemmer og tak fra sit eget parti, Socialdemokratiet, fik han slet

ikke, H.C. Hansen, Hedtoft og Per Hækkerup brugte ham ikke engang som minister og så slut, og da Frode Jakobsen satte spørgsmålstegn ved Vietnam-krigen og EF, kunne han dårligt nok beholde sin plads i Folketinget.

Christmas Møller havde ret!

Modstandsbevægelsens likvideringer blev én af de hårdeste anklager mod Modstandsbevægelsen, men her stod Frode Jakobsen fast.

Stikkerlikvideringerne var en nødvendighed og Frode Jakobsen påtog sig ansvaret, også for de fejl - få fejl - som likvidatorerne havde gjort.

At Hartvig Frisch i efteråret -45 kaldte det mord, fik ikke Frode Jakobsen til at »stå af«.

Frode Jakobsen var idealist med et højt moralsk mod og dertil - på sin egen kontante måde, og sin egen »gnækkende« stemme, rette mand på rette plads.

Svend Ove Gade kommer godt omkring Frode Jakobsen og andre af persongalleriet, og han giver også plads til at læserne bliver beriget med historisk stof om den tid, da danskerne var i nød. Hvad nogen vidste og gjorde noget ved.

Kaj Christensen

Dansk Antisemitisme 1930-1945

Af Sofie Lene Bak
600 sider, illustreret
Pris: kr. 349.00
Forlag: Aschehoug

Bogen er Sofie Lene Baks ph.d. afhandling, og det skal bemærkes allerede nu - skrevet i et sprog, som alle kan læse - stort set fri for »det indforståede« sprog, akademikere ofte benytter.

Jødeproblemet er et postulat (side 31).

I bogen opereres med den grundopfattelse, at det »ikke er den jødiske karakter, som vækker antisemitismen, men tværtimod antisemitismen, som skaber jøder«. Citatet stammer fra Jean-Paul Sartres klarsynede og frapperende »Om antisemitisme«, som udkom på dansk i 1948. Eller den første version, fra samme bog: »Hvis jøden ikke eksisterede, ville antisemitten opfinde ham«.

SLB's afhandling er præget af de nuancer, der prægede den danske antisemitisme. Først og fremmest er beskrevet den indremissionske, Landbrugernes Sammenslutning og til dels den konservative og selvfølgelig den nazistiske i alle afskygninger.

Forfatteren Harald Nielsen og de postuler, han lændede sig op ad, forsøgte på forskellig måde at fremstille et jødehad gennem Brandianismen, gennem

bl.a. Porgy og Bess på nationalscenen. Gershwin var jøde, musikken var degenereret - entartet.

Bladet Der Stürmer, Fædrelandet, Kamptegnet, blade, der forsøgte at opelske et jødehad, nok var der enkelte, der delte disse blades mening om jøderne, men hvis ikke nazismen også var indblandet, var der ingen væsentlig antisemitisme i Danmark. Nok forsøgte vi og de jødiske organisationer at »holde jøden fra døren«, specielt østjyder, men det var lige så meget »den almindelige flygtningepolitik«, der gik ud på at undgå »fremmedelementer« i Danmark.

Her var de danske jøder i foreningerne også modstandere af at få flere jøder til Danmark, vel mest for at bevare det gode forhold til resten af befolkningen - som dog bestod.

Det er en nuanceret afhandling, der er velfunderet, og den historiske ramme gør, at antisemitismen belyses og forstås »som den lille antisemitisme« som i sig selv er farlig nok.

Der var et antisemitisk problem i Danmark i førkrigstiden, men da den blev »set« gennem nazistiske briller, betød den meget lidt, og med redningen af jøderne til Sverige var den stort set væk.

En stor bog, også vægten - men ret fyldestgørende.

Kaj Christensen

SENTENSER

Den fejl, som er en andens, bør overlades til ham selv.

Marcus Aurelius.

Selvtillid er fremgangens første hemmelighed.

R. W. Emerson.

Ved ledelse forstås at lede. Ikke at være led.

Kaj Christensen.

Tal sandhed med dine venner, så får du måske sandheden at vide om dig selv.

Kaj Christensen.

Nekrolog

Af

Leif Helmer, Dyrehaugegaard 29, Assens, på vegne af Int. Gruppen til Odense Bys Historie 1940-1945

»Store Petter« er død.

En af den odenseanske modstandsbevægelses kendte personer, Hans Henning Jensen, der gik under dæksnavnet »Store Petter«, døde lørdag den 13. november på Odense Universitetshospital efter lang tids sygdom.

Hans Henning Jensen kom med i modstandsarbejdet i 1942, da han blandt andet deltog i fordelingen af illegale blade, som blev trykt i hans hjem.

I 1943 blev Hans Henning Jensen optaget i en sabotagegruppe og deltog aktivt i sabotagearbejdet, hvorfor han var kraftigt eftersøgt af Gestapo.

I efteråret 1944 blev han sammen med en anden kendt modstandsmand Chr. »Hever«, overflyttet til »udrykningsgrupperne«, der bestod af seks mand, der konstant skulle være klar til at rykke ud og tage kampen op mod Gestapo og deres danske medløbere.

Hans Henning Jensen var med i udrykningsgrupperne frem til 5. maj 1945.

Efter krigen viste Hans Henning Jensen stor interesse for håndbold og blev en afholdt træner for flere hold.

Han var i 1990'erne med til at oprette Initiativgruppen til fremme af Odense Bys Historie 1940-1945. Han var en stor hjælp for os i det praktiske arbejde og var en afholdt underviser for såvel børn som voksne i vores lokaler i Brandts Passage nr. 15 og som gæstelærer på skoler og institutioner.

Æret være

»Store Petters« minde.

At bide tænderne sammen
hjælper os ikke, venner.
Bedre er hvis vi sammen
knytter de ledige hænder !

Tegning Ulla Rishøj

Tekst Carl Scharnberg

Udsendt af uofficielle synspunkter.
Eftertryk og ophængning ses gerne.

Returneres ved varig
adresseændring til:
Dagmar Mørk Jensen
Dammes Teglgård 20, 1 th
6200 Aabenraa

M H Nielsen
Nystedvej 14, Veddelev
4000 Roskilde

ADRESSELISTE

ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Aalborg afd.: Fmd.: Børge Dahl,
Herskindsgade 9, 9000 Aalborg, tlf. 98 12 84 92
Kontor: Sofiendalsvej 80, 9200 Aalborg SV,
tlf. 98 18 58 18, åbent torsdag 10-16. Åbent for
kammeratligt samvær torsdag 14-17.

Esbjerg afd.: Fmd.: Gerth Andersen,
Højtoftevej 2, 6700 Esbjerg, tlf. 75 13 28 40.
Kontor: Gammel Fritidscenter,
Grønnevangsvej (ved Østerbycentret),
6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag 14-17.

Odense afd.: Fmd.: Henry Jensen,
Strynøgade 14, 5000 Odense C, tlf. 65 90 32 02
Kass.: Alfred Andersen, Bregnevej 7,
5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.

Omegnsafdelingen.:

Fmd.: Eigil Skov Jørgensen, Strandvej 35,
Kulhus, 3630 Jægerspris, tlf. 47 53 02 48,
giro 8011788, sociale sager v/Hans Otte,
Smakkegårdsvej 165, 2820 Gentofte,
tlf./fax 39 65 59 07.

Sjællands afd.:

Fmd.: Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14,
Veddelev, 4000 Roskilde, tlf. 46 75 77 13
Kass.: Villy Jensen, Lindevej 12,
3200 Helsingør, tlf. 48 79 45 91

Sydfyns afd.: Fmd.: Ole Martinussen,
Bruuns Alle 20, 5700 Svendborg, tlf. 62 21 40 48

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Kaj Eilertsen,
Chr. VII Vej 14, 6070 Christansfeld,
tlf. 74 56 22 90.

Kasserer: Birgit Lund,
Skovparken 76 B, 6000 Kolding,
tlf. 75 53 73 53.

Kontor: Vendersgade 28
Åbent tirsdag 14-16

Århus afd.:

Kontaktperson: Bruno Bøtker,
Palludan-Møllers Vej 63,2 TH
8210 Århus V
tlf. 86 10 28 48

ALLIEREDE KRIGSSEJLERES VETERANFORENING

Fmd.: Else Lizier, Tårnvej 20, 2610 Rødovre,
tlf. 36 70 03 68
Kass.: Erik Qvist, Udsigten 16, 4220 Korsør,
tlf. 58 37 78 06

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethesvej 28, Ejby,
4070 Kirke Hyllinge, tlf. 46 40 50 87
Giro: 87 446 867

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500
Værløse, tlf. 44 48 56 74
Kass.: Salle Fischermann, Toftekærsvvej 28 C,
2820 Gentofte, tlf. 39 65 89 90

FRIHEDSKAMPENS VETERANER

Fmd.: Jørgen H. Barfod,
Ved Fortunen 10, 2800 Kgs. Lyngby,
tlf. 45 87 22 54.
Næstfmd.: Eigil Skov Jørgensen (Foss),
Strandvej 35, Kulhuse, 3630 Jægerspris,
tlf. 47 53 02 48.
Kasserer: Bent Nielsen,
Strandjægervej 78, 2791 Dragør,
tlf. 32 53 07 16.

GESTAPOFANGERNE RANDERS

Fmd.: Frode Greve Rasmussen,
Lyngdalvej 18, 8500 Grenå, tlf. 86 30 90 76
Kass.: Karen Andersen, Gadevænget 1, 8900
Randers, tlf. 86 43 85 86, giro 663 8961

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, H.H. Kochsvej 4,
Blok 2, værl. 240, 4000 Roskilde, tlf. 36 16 60 98
Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernvej 24,
8270 Højbjerg, tlf. 86 27 23 47

HORSERØD STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Anton Nielsen,
Møllevej 17, 3650 Ølstykke, tlf. 47 17 90 69
Kass.: Bodil Enoch, Brøndbyøster Torv 51 5.th.,
2605 Brøndby, tlf. 36 75 45 94

KRIGSSEJLERGRUPPEN 1939-1945

Bent Ørberg og Bjørg Vitnes,
Torvegade 64, 3. & 4. tv., 1400 Kbh. K,
tlf. 32 95 22 06/32 95 55 04

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Helge Hansen, Hovedgaden 38, 4350 Ug-
gerløse, tlf. 59 18 80 09
Kass.: Cornelius Olsen, Gammelgårds Alle 111,
2665 Vallensbæk Strand, tlf. 43 54 78 36

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søegård, Reedtzholmvej 114,
4736 Karrebæksmunde, tlf./fax 55 44 10 32
E-post: pse17@dadlnet.dk

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Krasnik Fischermann, Gl. Vartov
Vej 29, 2. tv., 2900 Hellerup, tlf. 39 62 83 55
Kass.: Michael Fingeret, Herman Triers Plads 2,
1631 Kbh. V, tlf. 35 37 11 21

FORH. KONTORCHEF

I FRIHEDSFONDEN
Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67,
2770 Kastrup, tlf. 32 51 50 13

ARBEJDSKADESTYRELSEN

Æbeløgade 1, Postboks 3000, 2100 Kbh. Ø,
tlf. 39 17 77 00, fax 39 17 77 11

AMICALE INTERNATIONALE

DE NEUENGAMME (AIN)
Vicepræsident Ernst Nielsen,
Sofielunden 14, 2600 Glostrup

FÉDÉRATION INTERNATIONALE DES RÉSISTANTS, DANMARK (FIR)

Anton Nielsen, Møllevej 17,
3650 Ølstykke, tlf. 47 17 90 69

BERNADOTTEGÅRDEN

Bernadottegården 94, 9560 Hadsund,
tlf. 96 53 13 50

BERNADOTTEGÅRDEN

H.H. Kochsvej 4, Himmelev, 4000 Roskilde,
tlf. 46 31 60 00

MINDELUNDEN RYVANGEN

Tuborgvej 33, 2900 Hellerup, tlf. 39 62 14 67.

BANGSBO MUSEUM

9900 Frederikshavn, tlf. 98 42 31 11.

FRIHEDSMUSEET

Churchillparken 7, 1263 København,
tlf. 33 13 77 14.

MUSEET FOR FRØSLEVLEJREN

Lejrvejen 83, Frøslev, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 65 57.

MUSEET PÅ KOLDINGHUS

Postboks 91, 6000 Kolding, tlf. 76 33 81 99.
Åbent kl. 10-17.

HORSERØDLEJRENS MUSEUM

Esrumvej 367, 3000 Helsingør. Åbent søndag,
tirsdag og torsdag kl. 11-15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede.
12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt by.
Henvendelse til Birthe Fuglsang,
Strandbakkevej 28, 8250 Egå, tlf. 86 22 40 46.
Ansøgning om ophold i højsæsonen skriftlig
senest den 1. februar.